

Ірина Сікорська
(Київ)

І ШАНА, І ПАМ'ЯТЬ, І НАУКА

Летичевська О. Хорове виконавство в оперній виставі: творчість Л. М. Венедиктова. Київ, 2018. 230 с., іл.

Багаторічна творчість видатного хормейстера й педагога Лева Миколайовича Венедиктова (1924–2017) була позначена такими численними творчими здобутками й злетами, гучними подіями й нагородами, що за життя постать Маєстро стала легендарною. Герой України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка та Премії імені Миколи Лисенка, народний артист СРСР, народний артист України, член-кореспондент Академії мистецтв України, професор, кавалер орденів Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ступеня, Ярослава Мудрого III, IV та V ступенів, ордена Пошани РФ, командор італійського ордена «Al merito della Repubblica Italiana», нагороджений орденом Преподобного Нестора Літописця, Золотою медаллю Академії мистецтв України, лауреат премії «Визнання», лауреат чотирьох «Київських

пекторалей» тощо. Усе це – Лев Венедиктов.

У 1954 році після закінчення Київської консерваторії почав працювати у Київській опері й відтоді залишався їй вірним: обіймав посади хормейстера (чимало років головного), диригента, директора. Підготував близько 140 оперних вистав, багатьом з яких судилося стати етапними не лише в його творчому доробку, а й в історії Київського оперного театру та всієї української музичної культури. Недарма ж закордонна преса неодноразово відзначала хоровий колектив Національної опери України як один із найкращих серед аналогічних хорів світу. Митець здобув визнання у багатьох країнах.

Але упродовж майже всіх тих років (із 1959 р.) Лев Миколайович паралельно вів і педагогічну роботу в Національній музичній академії України. І праця ця виявилася не менш почесною й плідною: за півстоліття професор Венедиктов створив власну виконавську школу, виховав понад сто висококласних фахівців, зокрема це – Кирило Карабиць, Наталя Кречко, Микола Лисенко-молодший, Анжела Масленникова, Богдан Пліш, Маріанна Сабліна, Жанна Сосновська, Наталя Нехотяєва, Тиберій Яцкулинець та інші, які нині працюють у восьми країнах світу!

Життю й творчості Л. Венедиктова присвячено численні статті у наукових збірниках, журналах, газетах, виходили друком окремі буклети, було навіть захищено кілька кандидатських дисертацій. Але саме науковцю відділу музикознавства та етнології ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ Оксані Летичевській, яка майже до останніх днів не поривала зв'язків із улюбленим Учителем, випала велика честь стати авторкою першої ґрунтовної монографії, де не лише прослідковано творчий шлях Майстра, а й вписано його у контекст українського хорового оперного виконавства.

У дослідженні виконавського методу Л. Венедиктова Оксана Миколаївна підхопила естафету своєї першої наукової наставниці, нашої колишньої колеги Галини Васи-

лівни Степанченко, для якої вивчення творчості їхнього Вчителя (вона теж закінчила клас Л. Венедиктова) було магістральною лінією (в рецензованій книжці Г. Степанченко є однією з рецензенток). Основою монографії О. Летичевської слугувала її кандидатська дисертація, робота над якою тривала майже два десятиліття. За цей період було проведено сотні годин в архівах, опубліковано чи не два десятки її наукових і популярних статей. Було взято безліч інтерв'ю у самого Льва Миколайовича (частину їх подано в Додатках) та його найближчого оточення, і це додало роботі «повітря» й ефекту живого спілкування. Ураховуючи також фіксацію думок, оцінок, зрештою безцінний досвід Майстра, що віднині доступні широкому колу всіх поколінь українських хоровиків і меломанів, закоханих у хорове виконавство.

Монографія імпонує логічністю викладених думок і чіткою структурованістю. Три її розділи утворюють внутрішню динаміку й наскрізну драматургію. Перший розділ складають теоретичні викладки щодо специфіки оперного хору, функцій хормейстера, ролі хорového виконавства та історіографічна розвідка з різних, дотичних до хорознавства питань. Другий розділ охоплює біографічний нарис – від професійного становлення до інновацій. Діяльність Л. Венедиктова в Київській опері О. Летичевської розбила на три періоди: опанування особливостями керування оперним хором (1954–1969), зрілість (1972–1989) і вершини творчості (1990–2013). Кожен із них був позначений певними успіхами й здобутками, що видно зі спогадів, оцінок преси, численних рецензій, наведених у тексті. Відтворюється не лише життєвий і творчий шлях хормейстера провідного оперного колективу країни, що його Л. Венедиктов підняв на рівень найвищих світових стандартів, – зі сторінок постає вкрай напружене театральне життя: нові постановки, прем'єри, гастролі. У третьому розділі розглянуто найвишніші, вершинні вистави Л. Венедиктова-хормейстера: «Бал-Маскарад» і «Набуко» Джузеппе Верді, «Борис Годунов» і «Хованщина» Модеста Мусоргського, «Тарас Бульба» Миколи Лисенка та співпраця митця під час постановок зі знайомими авторами ХХ – початку ХХІ ст., зокрема – Костянтином Данькевичем, Георгієм Майбородою, Олександром Білашем, Мирославом Скориком, Іваном Карабицем тощо. Здійснені у тісній співпраці з режисерами й диригентами, сьогодні ці постановки набули статусу класичних.

Розлогі, ґрунтовні висновки підсумовують не лише власний творчий доробок Л. Венедиктова, а й висвітлюють його роль у розвитку оперного виконавства та української опери зокрема. «У втіленні оперної творчості українських композиторів ХХ–ХХІ ст. Л. Венедиктов був одним із співтворців музично-сценічної цілісності вистав, часом виступав не лише інтерпретатором, а й співавтором музично-драматургічних рішень. Його виконавський підхід до інтерпретації хорових сцен був заснований, передусім, на традиційних рішеннях жанрових різновидів героїко-епічної, історичної та лірико-драматичної опери, позначених національною виражальністю, зокрема, властивою українській музичній творчості пісенною природою тематизму», – слушно зазначає авторка. Принагідно відзначу, що книжка написана гарною науковою мовою, водночас зрозумілою широкому загалу (варто згадати безперечний позитивний вплив на авторку її наукового керівника – доктора мистецтвознавства Алли Терещенко). Прикрасила видання й добірка рідкісних світлин із архівного зібрання Національної опери України та родинного зібрання.

Ретельно складений репертуарний список Л. Венедиктова, вміщений у додатках, ймовірно, стимулюватиме подальші дослідження не лише творчості Майстра, а й етапів музичного життя української столиці.

Представлена монографія свідчить про значний потенціал О. Летичевської як перспективного науковця, і впевнена, є цінним набутком вітчизняного хорознавства як вагомій складовій сучасного українського музикознавства. Привітаймо авторку з таким вдалим результатом багаторічної праці.